

במפא"י נגד ביג"י אחרי סילוק הממונה על שירותי-הבטחון כתוצאה מפרשת בן-גל

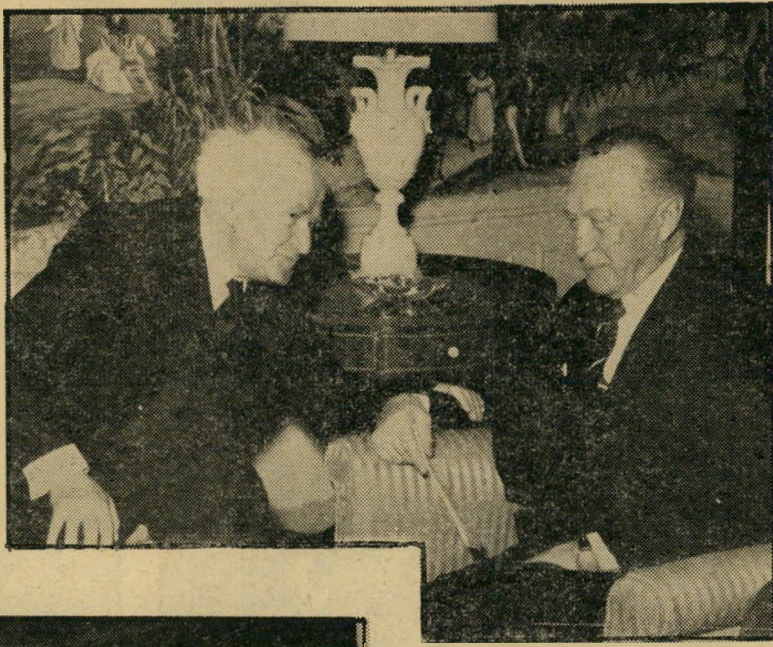
הצעת האופוזיציה לרזן בעסקי הכיש — לא יצטרפו הדתיים להצעת מפא"י להוריד את העניין מסדר היום.

לכונגוריון לא תהיה ברירה אלא להתפטר — ואשכול, שהרי כיב עבדו את הממשלה הנוכחית, כבר ידאג לכך שלא יוכל להקים ממשלה חדשה. הנשיא יאלץ להטיל את התפקיד על אשכול, והוא כבר ישלם לדתיים בעין יפה עבור השירות.

הוא גם הסביר להם איזו סכנה צפויה להם ולדמוקרטיה אם יצליח פרס להשתלט על המדינה — והם שוכנעו מדבריו.

מלים כדורבנות

רמז-הראשון ניתן ביום רביעי ה'תשנ"ג, למחרת שידוליו של אשכול. כתב הצופה, בטאון המפלגה הדתית-לאומית:

נסיגה זמנית: מינויו של הממונה החדש על שירותי הבטחון. תחת מינוי-קבע, הודיע על מינוי זמני.

אולם ביתר השתחים לא נסוג במאומה. כלומר: הוא עמד על סילוקו של האיש הקטן, המשיך לרגול בכל חוקף בהידוק היחסים עם גרמניה, אפילו אם יחייב הדבר התנצלות בפני הציבור והכאה-על-חטא פומבית.

פרס מול ההסתדרות

לא ברומה למפלגות האופוזיציה, לא הזדעקו חבריו של דויד בן-גוריון לפעול נגד הקו הפרוגרמני שלו. חשובה ובערת יותר לגביהם היתה משמעותה של העובדה הראשונה: סילוקו הפיתאומי של האיש הקטן.

לא היה זה מפני שחיבבו במיוחד את האיש הזה, או מפני שדאגו באופן מיוחד להמשך הקאריירה שלו. כי אם מפני ש-היו נחרדים מן ההשפעה האפשרית של סילוק זה על מערך הכוחות בתוך מפא"י ובתוך צמרת השלטון. סילוק האיש הקטן צילצל באוזניהם כאלף פעמוני-אזעקה.

לא רק גולדה נחרדה מן האפשרות, שסילוק ירידה "האיש הקטן" יסלול בפני שמעון פרס את הדרך להשתלטות על מערכת-החץ של המדינה. גם יתר חבריה החתיקים בצמרת ראו בכך צעד אחרון לפני מסירת כל עמדות-הכוח השלטוניות לידי שמעון פרס.

עד כה ניחמו חתיקי המפלגה את עצמם במחשבה, כי שמעון פרס מתעצם ויכול להחזיק מעמד רק כל עוד סוכך עליו "הזקן". אך ביום שירד דויד בן-גוריון מן הבמה הפוליטית, חשבו, יישמש גם הגיבוי היחיד של סגנו, ויהיה אפשרי לסלקו בן-לילה מכל תפקידיו.

הם חשו את עצמם חזקים בשטח אחד: בתוך מנגנון המפלגה ובמביצרי ההסתדרות. במיקרה של התמודדות עם פרס, חשבו, אין ספק כי כוחם של המנגנון המיפלגתי וההסתדרות יכריעו את הכף לטובתם.

- עד שבאה סילוקו של הממונה על שירותי הבטחון. סילוק זה, שבישר מסירת התפקיד החשוב לידי אחד מאנשי פרס, האיר את כל מלחמת הירושה באור לגמרי. הם ערכו חשבון מדויק, הגיעו למסקנה כי שמעון פרס שולט כבר כיום, תחת חסותו של דויד בן-גוריון, על עמדות-הכוח הבאות:
- כל מערכת הבטחון, על כל זרועותיה הבטחוניים, הדיפלומטיים, התעשייתיים והמשקיים;
- רוב מערכת השירותים החשאיים, על תיקיהם הסודיים;
- המשטרה;
- כל מערכת המחקר והפיתוח המדעי;
- חלק לא-מבוטל מן העתונות — אם באופן ישיר, אם באמצעות עיתונאים החייבים לו אימונים.

אילו הגיעה שעת-האפס להתמודדות גלויה בין פרס לבין ותיקי המפלגה, ספק רב אם בכוחה של ההסתדרות לעמוד מול כלים ממלכתיים אלה, אותם אפשר להפעיל באורח חוקי לגמרי, באמצעות מפקדיהם והממונים עליהם.

עיסקה עם הדתיים

העמדה הקיצונית והנועזת ביותר היתה זו של גולדה מאיר. אך הנועז והתקיף מכולם היה לוי אשכול. הוא לא שכח עדיין את המערכה שהתארגנה לאחרונה נגדו כדי להמעיט את השפעתו — דבר שדירבן אותו עוד יותר לפעולה. אשכול פתח בפעולת חבלה, הרחק בעורף האויב. הוא ידע: כל עוד יושב דויד בן-גוריון בראשות הממשלה, אי-אפשר לפגוע בפרס. אם יחכו עד שיסתלק מרצונו הטוב — יהיה זה אולי מאוחר מדי לפגוע בפרס. הוא גם ידע, כי כל עוד חי בן-גוריון, לא יהיה לשמעון פרס התוקף המוסרי להפעיל את מוקדי-הכוח שבידו, בפעולה דיקטטורית או אנטי-הסתדרותית.

על כן חייב להיות הפתרון: הרחקתו של דויד בן-גוריון מן השלטון, אך השארתו מן הצד — כבטוח. לאחר מכן: היסול הדרגתי או מהיר של שלטון פרס במערכות השונות.

כיצד מרחיקים את בן-גוריון מן השלטון? כבר בעת שהציגו את האולטימטום שלהם, ביום ששי שעבר, היו מוכנים אשכול וחבריו לכך, שבן-גוריון יעלה ויפרוש לשדה-בוקר. אך בן-גוריון לא פרש, ואף לא איים בפרישה. הוא קיבל למעשה את תנאי האולטימטום — אם כי בהכיר שאין זו המלה האחרונה. על כן חיפש אשכול דרך חדשה. הוא מצא אותה בקלות — באותו שטח שהוא מתמחה בו: שטח הקניניות המפלגתיות.

שורתפו לקניניה: ראשי המפלגה הדתית-לאומית. כי אשכול הוא האיש שניהל עמם את המשאומתן להרכבת הקואליציה הנוכחית. הוא שניהל את המשאומתן על חוקי המועצות הדתיות והבחירות לרבנות הראשית, הוא המשלם להם תמיד בכסף ובכוחות עבור שירותיהם. לגבי חיים משה שפירא, בנימין שחור ויצחק רפאל — אשכול הוא השותף, לא דויד בן-גוריון. כאשר פרצה שערוריית עסק הביש של בן-גל לא עורר הדבר כל עניין בקרב הדתיים-לאומיים. הם היו להוטים מדי אחרי אישור חוקי המועצות הדתיות והבחירות לרבנות על-ידי הכנסת. גם כאשר סולק הממונה על שירותי הבטחון, לא התנהגו הדתיים-לאומיים כאילו נגע להם העניין בצורה כלשהי. שהרי הסעיף העיקרי בהסכם שלהם עם מפא"י קובע: הם לא יתערבו בענייני חץ ובטחון, תמורת זאת תניח להם מפא"י לעשות כרצונם בענייני דת במדינה. על כן החליטו, גם במיקרה זה, לקחת לעצמם את אשר לאלוהים, ולהשאיר בידי בן-גוריון את אשר לו.

עד שלחש להם אשכול: "הגיע הזמן לצעוק!" תוכנית-הפעולה שהציע היתה פשוטה מאד: מכיון שאין הוא וחבריו יכולים לקום בגלוי נגד בן-גוריון, ולהצביע נגדו בכנסת, יעשו זאת הדתיים-לאומיים.

הדרך: כאשר תועלה ביום ראשון, בישיבת החירום של הכנסת,

ישבו דויד בן-גוריון וקונראד אדנאור, בפגישתם במלון וואלדורף אסטוריה, לפני כשנתיים. היה זה צילום הפגנתי, לפי בקשת שני המדינאים, והוא בא להמחיש את הצהרות בן-גוריון על הקשרים הטובים בין ישראל לגרמניה החדשה הכשרה.

"קואליציה המכבדת את עצמה, המכרעת לפי הכרחה ולא לפי הוראות של מישהו, בראש וראשונה חייבת לדעת על בוריים כל פרטי הנושא ואחר כך להעריכם לכאן או לכאן. יש לציין בצורה, שעל אף ההסכרים בממשלה ובחודת חץ ובטחון, הרבה גופים דברים נשאר סתומים. השותפים הקואליציוניים, כולם או לפחות בחלקם הניכר, ספק אם יודעים בדיוק מה התרחש בין ההודעה הידועה של שרת החץ והחלטת הכנסת, לבין הנסיגה שלאחר כך; מדוע התפטר הממונה על שירותי הבטחון וממה חילוקי הדעות המדיניים בינו לבין ראש הממשלה; מיהו האחראי לפעולות מסוימות ולפעולות בתחום זה ואחר.

"העניינים הם יותר מדי רציניים שישאירום להכרעה על דעת יחיד, או על דעת יחידים בלבד.

"יש לשמוע דברים ברורים ומפורשים מפי האחראי הישיר לכך ולהעמידם להכרעה. עד כה מסתפקים בהשערות בלבד. שותפות קואליציונית אינה ניתנת לחלוקה. היא אחראית לכול — ואחריות משמעותה ידועה, עיון והכרעה. הקואליציה כולה, לרבות מפלגת הרוב שבה, צריכה להיות מעוניינת במניעת סיבוכים שפוגעים ביוקרת הממשלה, בכבוד המדינה ומאיימים במשברים.

"ואם מפלגת הרוב תנסה משום מה להציע הצבעה מיכנית להורדת הנושא מסדר היום, בדיון שייאמר לה, שבראש וראשונה יש לערוך כירור ממצה של הפרשה על פרטיה ופרטי-פרטיה, ולפיו תקבע כל סיעה את עמדתה.

"ולא זו בלבד, אלא פעם אחת ולתמיד יש להפסיק הופעות פיוזות, כהופעות מפתיעות, שאין להן מקום במשטר דימוקראטי תקין. מדינת ישראל אינה יכולה להרשות לעצמה פעילות בלתי שקולה כהחלטות ויגוזיות, התפטרויות ופגיעות בסמכות ממשלתה." היו אלה מלים כדורבנות, שהמפד"ל לא העזה עד כה להשמיע ודגמתן. אך המצב עצמו לא היה חסרת-קדים בהיסטוריה הפוליטית של דויד בן-גוריון. רק לפני שבע שנים עשה משה שרת נסיון דומה להכשיל את בן-גוריון, על-ידי קניית הדתיים-לאומיים. היה זה בעת ששרת היה ראש הממשלה ובן-גוריון רק שר הבטחון. שרת התנגד למדיניות האקטיביסטית של בן-גוריון, שברבות הימים נועדה להוביל אל מיבצע סיני. כדי להכריע את הקו נגד בן-גוריון בממשלה, הבטיח שרת שורה של טובות ומינויים לדתיים-לאומיים. הדבר נודע לבן-גוריון — ובוה נחרץ גורלו הפוליטי של שרת. אולם אשכול אינו שרת. ושעה שחברי הכנסת התכוננו לשיבת-החירום היתה השאלה, שמילאה את מחשבתם של השותפים לקשר: האם יצליח במקום בו נכשל שרת?

המעטים שידעו על נסיונו של אשכול, שאלו את עצמם: האמנם יוכל לגרום להתפטרות בן-גוריון — וזהכנעת שמעון פרס? או שמא ישלם עבור נסיונו זה בקאריירה הפוליטית שלו?